

kvinders og mænds holdninger til mange forskellige ting, herunder uddannelse, er forskellige.

5. Kvindernes stilling i erhvervslivet.⁵³⁾

En udførlig behandling af dette emne findes i den betænkning, som udvalget vedrørende arbejdsforhold har udarbejdet.⁵⁴⁾

En vurdering af kvindernes erhvervsmæssige placering vanskeliggøres ved, at de statistiske oplysninger om dette emne er ufuldkomne, således at man véd væsentligt mindre om kvinders erhvervsaktivitet end om mænds. Vanskelighederne bliver endda større, når man forsøger at bedømme udviklingen på dette område, idet man ikke kan regne med, at fejlene har samme størrelse og retning overalt. Det er derfor ikke sikkert, at ændringer i antallet af kvinder, der har erhvervsarbejde, eller i deres fordeling på forskellige former for erhvervsarbejde, har bevirket tilsvarende forskydninger i statistikkens tal.

Årsagerne til, at oplysningerne om kvinders erhvervsarbejde især før i tiden var så meget ringere end de tilsvarende oplysninger om mændenes, må søges hos begge de to slags kilder til statistisk information, som står til rådighed i dette tilfælde, dvs. dels hos arbejdsgiverne og dels hos de pågældende selv.

Arbejdsgiverne. Kvinder beskæftiges ligesom mænd i private virksomheder, offentlige institutioner og i landbrugsbedrifter som lønmodtagere og selvstændige næringsdrivende, men desuden er kvinder beskæftigede som medhjælpende hustruer i ægtefællers virksomheder og som medhjælp i private husholdninger. For husholdningernes vedkommende gælder, at langt de fleste af de personer, de beskæftiger som medhjælp ved rengøring, vask, børnepasning, madlavning, syning, servering ved familiefester osv., er kvinder. Antallet af kvinder beskæftiget på disse måder er utvivlsomt langt større end antallet af mænd, der er beskæftiget på tilsvarende måde eller ved gade- og gårdfejning, pasning af varmeanlæg, havearbejde o. l. Grunden til, at de private husholdninger ikke er særlig pålidelige kilder til statistiske oplysninger, er for det første, at de ikke presses til at give oplysningerne på samme måde som virksomheder-

ne, der næsten alle har løbende kontakt med Danmarks Statistik og regelmæssigt får tilsendt skemaer til indberetning af de nødvendige data. For det andet har husholdningerne ikke den motivering til selv at tage initiativ til indberetning, som for virksomhedernes vedkommende ligger i, at lønudgiften til de indberettede er en fradragsberettiget omkostning på skatteregnskabet – tværtimod hører man ofte om tilfælde, hvor det er en betingelse for ansættelsesforholdet, at der ikke sker nogen indberetning til skattevæsenet.

De ansatte kvinder (eller hvis de er gifte: deres mænd) har som alle andre pligt til på folketællingsskemaerne at anføre deres erhverv og arbejdssted. Motiveringerne for eventuelt at lade være at gøre det er de samme for kvinder og mænd: sløseri, modvilje mod at afgive oplysninger eller bevidstheden om, at myndighederne kan ventes at udnytte oplysningen som grundlag for udskrivning af indkomstskat. Når folketællingsskemaerne trods dette for mændenes vedkommende udfyldes så sandfærdigt, som tilfældet synes at være, skyldes det formentlig til dels, at oplysningerne kan kontrolleres ad anden vej. Men ved ansættelse i private husholdninger er der ikke de samme muligheder for kontrol, og da skattemyndighederne ikke er så mistænksomme over for en voksen kvinde, der oplyser, at hun ingen indtægt har, som over for en mand, og især ikke hvis kvinden er gift, er mulighederne for at undgå opdagelse langt større for kvinder end for mænd.

Da de i private husstande beskæftigede kvinder i almindelighed ikke er forsikrede mod arbejdsløshed og af skattemæssige grunde ikke er interesserede i at komme under ATP-ordningen, kan de heller ikke kontrolleres via disse organisationer, og der er ikke pålagt private husholdninger nogen pligt til at tilbageholde kildeskat.

Ulempen ved at skulle bruge de samme oplysninger til kontrolformål, herunder udskrivning af skatter, og til statistisk beskrivelse af de faktiske tilstande, kan anskueliggøres ved en sammenligning af oplysningerne om kvinders erhvervsarbejde, sådan som de er offentliggjort på grundlag af folketællingerne i 1950, 1960 og 1965, med resultaterne af de beskæftigelsesundersøgelser, som Danmarks Statistik har foretaget siden september 1967, baseret på en stikprøve på 3 pct. af hele befolkningen. I de sidste tilfælde kan man antage, at de udspurgte

personer i højere grad end ved folketællingerne har svaret ud fra den opfattelse, at undersøgelsen udelukkende havde statistiske formål.

De nævnte undersøgelser har givet følgende tal vedrørende de erhvervsmæssigt beskæftigede kvinder:

Tabel 7. Erhvervsaktive kvinder ifl. folketællinger og beskæftigelsesundersøgelser.

	Antal i tusinder					
	1950	1960	1965	1967	1969	1970
Erhvervsaktive kvinder	695	616	765	862	893	920
heraf gifte	347	245	368	499	539	568
heraf medhjælpende hustruer	128	45	81	116	122	123
Gifte kvinder	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
erhvervsaktive i pct. af samtlige	35	23	32	45	47	49
do. excl. medhjælpende hustruer	22	19	25	34	36	39

Selv om man ser bort fra de medhjælpende hustruer, forekommer det usandsynligt, at udviklingen i gifte kvinders erhvervsmæssige beskæftigelse siden 1950 skulle have formet sig sådan, at der var en relativ tilbagegang fra 1950 til 1960, og derefter næsten en fordobling fra 1960 til 1967.

Som foran begrundet på beskæftigelsesundersøgelsesernes tal anses for at være mest i overensstemmelse med virkeligheden, selv om også de formodentlig med hensyn til erhvervsarbejdets omfang må anses for minimumstal. På grundlag af dem kan det anslås, at omkring halvdelen af samtlige gifte kvinder (53 pct. i 1971) har erhvervsarbejde enten uden for hjemmet eller som medarbejder i mandens bedrift. Gennemsnitlig må man på dette grundlag antage, at ud af hver 10 gifte kvinder har 4 udearbejde, 1 arbejder sammen med manden i en fælles virksomhed (fortrinsvis butik- eller landbrugsvirksomhed), og 5 har intet erhvervsarbejde. Ser man bort fra kvinder over 60 år, er tallene: 5 af 10 gifte kvinder har udearbejde, 1 er medhjælpende hustru og 4 uden erhvervsarbejde. De ikke-gifte kvinder over 15 år fordeler sig sådan, at der for hver 10 ugifte eller forhen gifte kvinder er 5 erhvervsarbejdende, 3 pensionister o. l., og 2 der som studerende eller hjemmeværende børn er uden erhvervsmæssig beskæftigelse.

En væsentlig større del af kvinderne end af mændene er deltidsbeskæftigede, nemlig 46 pct. (i 1970) af de erhvervsaktive gifte kvinder og 13 pct. af de ikke-gifte mod 4 pct. af mændene. Blandt de gifte kvinder var omkring en tredjedel af funktionærerne og halvdelen af de ufaglærte deltidsbeskæftigede. De deltidsbeskæftige-

des andel af samtlige erhvervsaktive, gifte kvinder udgjorde i 1967 51 pct. i hovedstadsområdet, 41 pct. i provinsbyerne og 31 pct. i landdistrikterne.

Som følge af de ældre tals upålidelighed er det vanskeligt at sige noget med sikkerhed om udviklingstendenser i det totale antal erhvervsaktive kvinder. Ifølge statistikken⁵⁵⁾ voksede dette tal med godt 30 pct. fra 1930 til 1970; det totale folketal steg i samme tidsrum med ca. 40 pct. I byerhvervene blev registreret en tredobling af antallet af erhvervsmæssigt beskæftigede kvinder fra 1930 til 1970, og for de gifte kvinders vedkommende mere end en fordobling fra 36.000 til 440.000, men vurderingen af navnlig den sidstnævnte stigning må ske med de foran omtalte forbehold. Sikkeret det det, at en voksende del af kvinderne er erhvervsmæssigt beskæftiget på områder, hvor beskæftigelsen bliver registreret, nemlig i erhvervsvirksomheder og offentlige institutioner, fortrinsvis i byerne, og at der samtidig har været betydelig afgang fra de erhverv, der tidligere beskæftigede den største del af kvinderne. Fra 1930 til 1960 faldt antallet af kvinder, som ved folketællingerne angav at være beskæftiget som husmedhjælp i byerne fra 171.000 til 63.000. Ved beskæftigelsesundersøgelsen i 1970 opgjordes det totale antal husmedhjælpere til godt 30.000. Samtidig faldt antallet af kvinder beskæftiget i landbruget (incl. husligt arbejde) fra 345.000 i 1930 til 249.000 i 1960. Ifølge beskæftigelsesundersøgelsen var der i 1970 kun 74.000 kvinder beskæftiget i landbruget.

I det omfang en større del af kvinderne får

⁵⁵⁾ Se bilag 3 s. 110 f.

⁵³⁾ Se også bilag 3: Kvindernes beskæftigelse og politiske aktivitet i det danske samfund.

⁵⁴⁾ Kvinders stilling på arbejdsmarkedet. Betænkning 1973.